

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи унвонҷӯ Ёрмирзоева Мунзифаой Мирзоабдуллоевна дар мавзӯи «Исмҳои ҷомеъ дар забони адабии ҳозираи тоҷикӣ (таҳлили луғавию грамматикӣ)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.1. Забони тоҷикӣ). – Хучанд, 2026. – 188с.

Солҳои охир таваҷҷуҳ ба омӯзиши масоили марбути грамматикаи забони тоҷикӣ ба андозае камтар зоҳир мегардад. Аз ин рӯ, интиҳоби мавзӯи исмҳои ҷомеъ дар забони адабии муосири тоҷик ва дар алоқамандӣ ба риштаи қиёс ба таърихи гузаштаи забони тоҷикӣ хеле муҳим ва саривақтӣ арзёбӣ гардида, ибтикори муаллифро хеле шоиста меҳисобем.

Умуман, мавзӯи исмҳои ҷомеъ дар системаи морфологияи забони тоҷикӣ аз мавзӯоте махсуб меёбад, ки атрофи он олимони зиёде афкори муқаддимоти хешро баён карда, ба хулоса меоянд, ки дар забони тоҷикӣ зухуроти исмҳои ҷомеъ вучуд дошта, дар баёни нутқ мавқеи хешро доранд. Вале онҳо масъалаҳои марбути исмҳои ҷомеъро ҳамаҷониба тадқиқ накарда, бо зикри баъзе хусусиятҳои онҳо, аз ҷумла дар баъзе мавридҳо қаробати онҳо бо исмҳои ҷамъ зикр намуда, бо ҳамин баррасии васеи ин зухуроти забониро ба тадқиқотҳои оянда вогузор кардаанд. Ба ибораи дигар дар атрофи исмҳои ҷомеъ, умумияту тафовути онҳо ва мисолашон тадқиқоти мушаххас ва илмӣ арзи вучуд накардааст. Аз ин рӯ, унвонҷӯ тасмим гирифт, ки ин мавзӯро ҳамаҷониба ва ба таври васеъ ба риштаи тадқиқ кашад. Мавсуф дар ҳалли мақсади гузаштаи хеш муваффақ шуда, тадқиқоти диссертатсионии ҷолибро омода намуда, онро ба муҳокимаи аҳли тадқиқ пешниҳод намудааст.

Кори диссертатсионии Ёрмирзоева Мунзифаой Мирзоабдуллоевна аз назари сохтор ихчам буда, пурра ба талаботи таҳияи диссертатсияи номзодӣ ҷавобгӯ мебошад.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, хулоса, тавсияҳо ва феҳристи осори таҳқиқӣ иборат буда, дар маҷмӯъ 188 саҳифаи ҷопи компютери ро ташкил намудааст.

Дар муқаддима мубрами мавзӯи таҳқиқ, дараҷаи таҳқиқи мавзӯ, вазифа ва предмети таҳқиқ, асосҳои назарияву методологии таҳқиқ, усулҳои таҳқиқ, объекту сарчашмаҳои таҳқиқ, нуктаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳамияти назарӣ ва амалии таҳқиқ ва амсоли онҳо, ки марбути муқаддима махсуб меёбанд, мавриди баррасӣ сурат гирифтааст.

Боби 1 «Исмҳои ҷомеъ аз ҷиҳати ифодаи маъно» унвон дошта, аз 8 фасл иборат мебошад. Дар фасли аввал (маволиби муқаддимотӣ) муаллиф истилоҳи «исмҳои ҷомеъ»-ро шарҳ дода, ибтидо меорад, ки исмҳои ҷомеъ дар захираи таркиби луғавӣ гурӯҳи махсуси луғавӣ-грамматикӣ ро ташкил медиҳанд ва аз лиҳози ифодаи маънӣ гурӯҳҳои гуногунро ташкил медиҳанд (чун ифодагари гурӯҳи одамон, хонавода ва ҳешу ақраба, қавму қабила, ҳайвоноту парандагон, гурӯҳи савора ва лашкар, саф ва қатор, лавозимоти рӯзгор).

Дар охири боб хулоса ва бардоштҳои муаллиф дарҷ гардидааст, ки ба боб ҳусни тоза зам намудааст. Ҳамин услуб дар бобҳои 2 ва 3 идома дода шудааст, ки ҳеле зарур ва ба маврид аст.

Унвони боби 2 «Исмҳои ҷомеъ аз ҷиҳати баромади забонӣ» буда, аз 3 фаслу 9 зерфасл иборат аст ва ин нишони таҳлили мӯшикофонаи унвонҷӯ мебошад. Муаллиф исмҳои ҷомеъро ба ду гурӯҳи калон: исмҳои ҷомеи аслий ва иқтибосӣ тасниф намуда, онҳоро ба гурӯҳи шохаҳо ҷудо намуда, мавриди таҳлили ҷиддӣ қарор медиҳад. Дар ин бахш аз усулҳои маъмул ба вижа синхронӣю диахронӣ самаранок истифода мебарад. Зимни таҳлилу баррасии исмҳои ҷомеи аслий, ки як гурӯҳи калони аносири луғавиро ташкил мекунад, истифода аз луғатномаҳои муътамад решаи таърихӣи онҳо нишон дода шуда, собит шудааст, ки бештарашон сайри таърихӣи қадима доранд. Дар охири боб бардоштҳои ҳешро чун хулосаҳо пешниҳод мекунад.

Сохтори боби 3 «Хусусиятҳои сарфию нахвии исмҳои ҷомеъ», ки фарогири 4 фаслу 17 зерфасл аст, гувоҳи он мебошад, ки муаллиф ба умқи мавзӯ ворид гардида, бо истифода аз дониши фароҳи забоншиносӣ маводди марбути ин бобро хеле дақиқ ва мӯшикофона таҳлил ва баррасӣ намуда, ба хулосаҳои ҷолиб омадааст. Меарзад, ки унвонҷӯёни дигар аз ин усули таҳлил баҳра бардоранд.

Дар ин қисмати диссертатсия роҳҳои ташаккули исмҳои ҷомеъ дар забони тоҷикӣ баррасӣ шуда, хусусиятҳои воҷасозии пасвандҳо ва саҳми онҳо дар ифодаи маънии ҷомеъ ошкор гардидааст. Унвонҷӯ афкори хешро бо маводди зиёди забонӣ собит намуда, нишон додааст, ки дар забони тоҷикӣ дар баробари исмҳои ҷомеи сода исмҳои ҷомеи сохта ва мураккаб низ ба таври фаровон мушоҳида мешаванд.

Инчунин дар ин боби рисола масоили муносибат ва тафовути исмҳои ҷомеъ ва ҷамъ, истифодаи исмҳои ҷомеъ ва мувофиқати хабар бо мубтадо ба риштаи таҳқиқ кашида шуда, бардошти дурусти илмӣ бароварда шудааст.

Муаллиф дар қисмати хулоса бардошти хешро дар тадқиқи мавзуи интиҳобшуда дар 16 банд пешниҳод кардааст, ки қуллан собит мебошад. Феҳристи осори таҳқиқӣ бо низом дастбандӣ гардидааст ва аз 176 адад иборат мебошад.

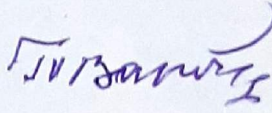
Қайд бояд кард, ки забони рисола ҷолиб буда, ба талаботи услуби илмӣ ҷавобгӯ мебошад. Диссертатсия чун тадқиқоти анҷомёфта маҳсуб мешавад.

Унвонҷӯ аз рӯйи мавзуи таҳқиқоти диссертатсиониаш дар маҷмӯъ 15 мақолаи илмӣ интишор намудааст, ки аз онҳо 5 ададаш дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расидаанд. Ҳамчунин унвонҷӯ аз рӯйи мавзуи таҳқиқоти хеш дар конфронсҳои байналмилалӣ ҷумҳуриявӣ иштирок ва гузориш намудааст.

Хулоса, диссертатсияи унвонҷӯ Ёрмирзоева Мунзифаой Мирзоабдуллоевна «Исмҳои ҷомеъ дар забони адабии ҳозираи тоҷикӣ (таҳлили луғавию грамматикӣ)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади

илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 6.2. Филология (6.2.1. Забони тоҷикӣ) ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳамчунин ба талаботи бандҳои 31-35-уми Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021-ум таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, унвонҷӯ сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ мебошад.

Роҳбари илмӣ:

Доктори илмҳои филологӣ, профессори
кафедраи забоншиносӣ ва типологияи
муқоисавии Муассисаи давлатии таълимии
«Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба
номи академик Бобочон Ғафуров» Ваҳҳобов Толиб

«20» апрели соли 2026-ум.

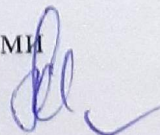
Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вил. Суғд, ш. Хуҷанд, гузаргоҳи Б. Мавлонбеков, 1.
E-mail: tvahhobov@mail.ru; Тел.: (+992) 92-703-82-66

«Имзои профессор Ваҳҳобов Толибро тасдиқ мекунам»

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи
академик Бобочон Ғафуров»

 Сайдуллозода З.С.

Маълумот барои тамос:

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вил. Суғд, ш. Хуҷанд, гузаргоҳи Б. Мавлонбеков, 1.
Тел.: (+992) 92-805-70-07; E-mail: zarrina14.10.70@mail.ru

«21» апрели соли 2026-ум.